การอนุรักษ์ท่ารำต้นแบบของชุมชน*

Preservation of Local Community Dancing Style*

กุลชไม สืบฟัก[1]

Kulchamai Seubfuk[1]

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม[1]

The Office of Art and Culture, Chandrakasem Rajabhat University[1]

E-mail: culture_cru@gmail.com

Received: July 19, 2020

Revised: August 06, 2020

Accepted: September 9, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้เกิดจากแรงบันดาลใจเพื่อการศึกษาและอนุรักษ์ท่ารำต้นแบบของชุมชนทางภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับท่ารำต้นแบบภาคเหนือ มีท่าฟ้อนเชิง ตบบ่าผาบ ได้รับการถ่ายทอดและฝึกซ้อมจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง 2 ท่าน คือ พ่อครูคำ กาไวย์ จำนวน 12 ท่า พ่อครูมานพ ยาระณะ จำนวน 42 ท่า ท่ารำฟ้อนเมืองกลายลาย ถ่ายทอดและฝึกซ้อมโดยอาจารย์ปิ่นลักษณ์ พรหมเสน จำนวน 12 ท่า โดยนำท่ารำต้นแบบมาเรียบเรียงเป็นการแสดงชุด ฟ้อนจันทรเทวีศรีมุงเมือง ภาคใต้ มีท่ารำโนราบทประถมและท่าแม่ไม้มวยไทยไชยา โดยอาจารย์ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ซึ่งเป็นผู้ได้รับการถ่ายทอดท่ารำแม่บทโนราบทประถม สายขุนอุปถัมภ์นรากร จำนวน 20 ท่า จากท่ารำทั้งหมด 38 ท่า ท่าแม่ไม้มวยไทยไชยา ได้รับการถ่ายทอดและฝึกซ้อมจากอาจารย์ณปภพ ประมวญ (ครูแปรง) จากมูลนิธิมวยไทยไชยา บ้านครูแปรง, ศูนย์ฝึกสยามยุทธ์ มีท่าแม่ไม้มวยไทยไชยาทั้งหมด 13 ท่า โดยนำท่ารำต้นแบบทั้งหมดมาเรียบเรียงเป็นการแสดงชุด โนราไชยรัตน์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ท่ารำต้นแบบเป็นฟ้อนภูไทเรณูนคร จังหวัดนครพนม โดยได้รับการถ่ายทอดและฝึกซ้อมจากอาจารย์ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์ ศิลปินพื้นบ้านจังหวัดนครพนม ซึ่งมีท่ารำต้นแบบทั้งหมด 20 ท่า โดยนำท่ารำต้นแบบมาเรียบเรียงเป็นการแสดงชุด มัทนานครเรณู การแสดงทั้ง 3 ชุดนี้มีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบท่ารำและเก็บบันทึกไว้เป็นหลักฐาน เพื่อการสืบค้นและสืบทอดได้ตรงกัน ด้วยเป็นการแสดงที่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนภูมิภาคนั้น ๆ จึงสมควรที่จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย เพื่ออนุชนรุ่นต่อไป และเป็นการปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรัก ความหวงแหน และความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของถิ่นตน ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการสืบค้น และเป็นแรงบันดาลใจให้ศึกษาค้นคว้าท่ารำต้นแบบในชุมชนอื่น ๆ และเป็นวิธีหนึ่งในการเก็บรักษาท่ารำต้นแบบไว้เป็นมรดกที่มีคุณค่าของชาติสืบไป

คำสำคัญ : การอนุรักษ์**,** ท่ารำต้นแบบ, ชุมชน, ผู้เชี่ยวชาญ, ศิลปินพื้นบ้าน

---

* บทความสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ และนานาชาติ “ราชภัฏวิจัย ครั้งที่ 6 วันที่ 17 – 18 สิงหาคม 2563 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Abstract

The article was aimed to study and preserve the traditional local dancing style in the north, south and northeast of Thailand. In the north, the dancing styles called *Fonchoeng, Topbaphab* were found. The 12 dancing styles and 42 dancing styles were taught by two national artists, Kum Kawai and Manop Yarana respectively. The 12 dancing styles called *Fonmueangklai* were taught by Pinluk Promsen. The traditional dancing styles were compiled to show and called *Fonchandratevisrimungmuang.* The dancing styles found in the south were primary Nora dancing style and Chaiya style and taught by Dhammanit Nikomrat who learned the 20 primary Nora dancing styles out of 38 styles of Khun Upathamnarakorn. The MaeMai Muaythai Chaiya style was taught by Napapop Pramuan (Kru Plaeng) from the Muaythai Chaiya Ban Kru Plaeng Foundation. At Siamyut training center, there are 13 MaeMai Muaythai Chaiya dancing styles, which were compiled and applied to the show as *Norachaiyarat*. In the northeast, the study was on the local dancing style known as *Fonphuthai Renunakorn* in Nakornphanom province. The style was taught by Chaibodin Saleepun, the provincial folk artist. The style consisted of 20 dancing gestures. Dancing gestures were shown in the performance called *Mattananakornrenu*. These 3 different dancing styles were studied and documented for further retrieval and transmission as they were unique and distinctive local performances. As a result, they were worth preserving for the posterity. In addition, the local community dancing styles and arts under the study could be inspirational to the coming generations to preserve and have a great pride in their cultural identity.

Key words: Preservation, Dancing Style, Local Community, Expertise, Folk Artist

บทนำ

ศิลปะการฟ้อนรำ เป็นการละเล่นที่คนไทยทุกคนรู้จักนิยมแพร่หลายมาตั้งแต่สมัยโบราณ การฟ้อนรำนั้นเกิดจากธรรมชาติของมนุษย์ ทุกชาติ ทุกภาษา โดยการเริ่มต้นจากการกระโดดโลดเต้น ต่อมามนุษย์ได้วิวัฒนาการขึ้นในหลาย ๆ ด้าน เช่น อาหารการกิน ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม เรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเองมากขึ้น รู้จักปรับปรุงกิริยาอาการ เหล่านั้นให้งดงามน่าดูยิ่งขึ้น (คณะนักศึกษา ศศ.บ.21(4)/1 2546:1)

ชุมชน คือกลุ่มคนที่รักษาความเป็นไทยไว้ได้อย่างมั่นคงที่สุด เพราะมีความรู้เรื่องศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่เป็นอย่างดี และได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ โดยเฉพาะคนไทยเป็นคนสนุกสนาน ร่าเริง จึงมีการละเล่นและการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ลิเก หมอลำ โนห์รา ซึ่งมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา

คนรุ่นปัจจุบันจึงควรรัก หวงแหน และภาคภูมิใจ ในศิลปะที่มีอยู่หลากหลายนั้น โดยเฉพาะศิลปะด้านนาฏศิลป์ และควรจะสืบสานศิลปะด้านนี้ไว้เพื่อคนรุ่นต่อไป เพราะในการแสดงนั้น จะมีองค์ประกอบหลายอย่างรวมกันอยู่มากมาย เช่นท่ารำ การแต่งกาย เครื่องประดับ ทรงผม ที่ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ได้เรียนรู้วัฒนธรรมดั้งเดิมของคนในชุมชน

การอนุรักษ์ จึงมีความสำคัญในการรักษาและธำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย อีกทั้งยังเป็นวิธีหนึ่งที่จะสืบทอดเอกลักษณ์ของศิลปะแต่ละประเภทไว้ให้ยั่งยืน เพราะเป็นมรดกอันล้ำค่า และมีคุณค่าต่อชุมชน สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสืบค้นท่ารำต้นแบบที่ยังคงปรากฏอยู่ในชุมชนต่างๆ
2. เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน ท่ารำต้นแบบ โดยการนำมาเรียบเรียงเป็นชุดการแสดง เพื่อให้ท่ารำเหล่านี้ ได้มีการเผยแพร่สู่สาธารณะและบันทึกไว้สืบไป
3. เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้ศึกษาค้นคว้าท่ารำต้นแบบในชุมชนอื่นๆ

เนื้อหาสาระ

บทความวิชาการนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอท่ารำต้นแบบของชุมชนที่ได้รับการถ่ายทอดจากศิลปินพื้นบ้านที่เป็นที่ยอมรับของชุมชนนั้น ๆ โดยนำท่ารำของศิลปินท่านนั้นมาเรียบเรียงเป็นการแสดง โดยขอนำเสนอเป็นตัวอย่างจำนวน 3 ชุดการแสดง ที่มีองค์ประกอบของการแสดงครบถ้วน ตั้งแต่ ท่ารำต้นแบบ การแต่งกาย ทรงผม เครื่องประดับ เพลงประกอบ โดยมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบท่ารำบันทึกเป็นภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง และเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อการสืบค้นและสืบทอดได้ตรงกัน

1. การแสดงชุด “ฟ้อนจันทรเทวีศรีมุงเมือง”ท่ารำที่ใช้ ฟ้อนเชิง, ตบบ่าผาบ, ฟ้อนเมืองกลายลาย

พ่อครูคำ กาไวย์ ผู้ถ่ายทอดและฝึกซ้อมท่าฟ้อนเชิงและตบบ่าผาบ, ศิลปินแห่งชาติ พ.ศ. 2535 สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน – ช่างฟ้อน)

พ่อครูมานพ ยาระณะ ผู้ถ่ายทอดและฝึกซ้อมท่าฟ้อนเชิงและตบบ่าผาบ, ศิลปินแห่งชาติ พ.ศ. 2548 สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน – ช่างฟ้อน)

พ่อครูมงคล เสียงชารี ผู้ช่วยถ่ายทอดและฝึกซ้อม ท่าฟ้อนเชิงและตบบ่าผาบ ในฐานะศิษย์ของพ่อครูมานพ ยาระณะ

อาจารย์ปิ่นลักษณ์ พรหมเสน ผู้ถ่ายทอดและฝึกซ้อมท่ารำฟ้อนเมืองกลายลาย

ภาพที่ 1 การแสดงชุด “ฟ้อนจันทรเทวีศรีมุงเมือง”

นักแสดงทุกคนทำท่าเหมือนกัน คือ ท่าไหว้ (ฟ้อนเมืองกลายลาย)

นักแสดงสองคนหน้า นั่งกับพื้นทำท่าเหมือนกันแต่ตรงกันข้าม โดยนำขาที่อยู่ด้านนอกไขว้เข้าหาคู่

เอียงออกจากกัน (คนที่ 1 ฝั่งซ้ายและคนที่ 1 ฝั่งขวา) พนมมือไหว้ระดับอก

นักแสดงคนกลางด้านหน้า หน้าตรง ตั้งเข่าขวา เท้าซ้ายทอดไปข้างหลัง พนมมือไหว้ระดับอก

นักแสดงตรงกลางด้านหลัง ศีรษะเอียงซ้าย เท้าซ้ายยืน เท้าขวาทอดไปข้างหลัง พนมมือไหว้เหนือศีรษะ

นักแสดงสองคนริมฝั่งขวา ศีรษะเอียงขวา เท้าซ้ายยืน เท้าขวาทอดไปข้างหลัง พนมมือไหว้ระดับไหล่ซ้าย

นักแสดงสองคนริมฝั่งซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย เท้าขวายืน เท้าซ้ายทอดไปข้างหลัง พนมมือไหว้ระดับไหล่ขวา

การแสดงชุดฟ้อนจันทรเทวีศรีมุงเมือง ประกอบด้วยท่ารำต้นแบบของการ ฟ้อนเชิง ตบบ่าผาบ และฟ้อนเมืองกลายลาย ซึ่งเป็นศิลปะการฟ้อนหรือการร่ายรำที่แสดงออกถึงการต่อสู้ด้วยมือเปล่า ที่มีท่าทีสง่างามและลีลาอ่อนช้อย การฟ้อนเชิงและตบบ่าผาบได้รับการถ่ายทอดจากพ่อครูคำ กาไวย์ จำนวน 12 ท่า จากพ่อครูมานพ ยาราณะ และพ่อครูมงคล เสียงชารี จำนวน 42 ท่า การฟ้อนเมืองกลายลายถ่ายทอดโดยอาจารย์ปิ่นลักษณ์ พรหมเสน จำนวน 12 ท่า เป็นท่ารำที่งดงาม อ่อนช้อย ตามแบบฉบับผู้หญิงชาวเหนือเมื่อนำมาเรียบเรียงเป็นการแสดง จำเป็นต้องนำท่ารำบางท่า โดยเลือกจากท่าฟ้อนเชิงและตบบ่าผาบของพ่อครูคำ กาไวย์ จำนวน 6 ท่า ของพ่อครูมานพ ยาราณะ และพ่อครูมงคล เสียงชารี จำนวน 11 ท่า และฟ้อนเมืองกลายลาย จำนวน 7 ท่า

เพื่อให้เกิดความวิจิตรงดงามเข้ากับ เพลงฟ้อนจันทรเทวีศรีมุงเมือง จึงประพันธ์ทำนองเพลงใหม่ จากทำนองเพลงมวยโบราณมาเป็นต้นแบบ อีกทั้งยังใช้เครื่องดนตรีพื้นเมืองล้านนา ได้แก่ กลองสะบัดชัย กลองเมือง สะล้อ ซึง ขลุ่ยหลิบ ฉิ่ง ฉาบ เครื่องแต่งกาย ใช้ผ้าไหมสองเส้นสีเขียวและสีแดง ลายที่ใช้ปักเชิงผ้านุ่งและเสื้อเป็นลายพันธุ์พฤกษา

การแสดงชุดนี้เป็นความภาคภูมิใจที่สามารถนำท่ารำต้นแบบ มาเรียบเรียงได้อย่างงดงาม เหมาะสมกับเพลงและองค์ประกอบอื่นๆ โดยยังคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาด้านนาฏศิลป์ภาคเหนือ อันสมควรที่จะอนุรักษ์ เพื่อสืบสานและค้นคว้าต่อไป

ภาพที่ 2 พ่อครูมานพ ยาระณะ ศิลปินแห่งชาติทำพิธีไหว้ครูเพื่อรับเป็นศิษย์ก่อนถ่ายทอดฟ้อนเชิง

ภาพที่ 3 พ่อครูคำ กาไวย์ ศิลปินแห่งชาติให้สัมภาษณ์ประวัติความเป็นมาฟ้อนเชิง

ภาพที่ 4 พ่อครูมงคล เสียงชารี ลูกศิษย์พ่อครูมานพ ยาระณะถ่ายทอดและฝึกซ้อมท่ารำฟ้อนเชิง

ภาพที่ 5 อาจารย์ปิ่นลักษณ์ พรหมเสน นักแสดงและครูผู้ฝึกแห่งศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ผู้ถ่ายทอดและฝึกซ้อมท่ารำฟ้อนเมืองกลายลาย

2. การแสดงชุด “โนราไชยรัตน์” ท่ารำที่ใช้ ท่ารำโนราบทประถมและท่าแม่ไม้มวยไทยไชยา

อาจารย์ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ผู้ถ่ายทอดและฝึกซ้อมท่าโนราบทประถม สายขุนอุปถัมภ์นรากร

อาจารย์ณปภพ ประมวญ (ครูแปรง) ผู้ถ่ายทอดและฝึกซ้อมท่าแม่ไม้มวยไทยไชยา

ภาพที่ 6 การแสดงชุด “โนราไชยรัตน์” ท่ารำที่ใช้ ท่ารำโนราบทประถมและท่าแม่ไม้มวยไทยไชยา

นักแสดงคนที่ 1 ทำท่าหันให้เป็นนอน (บทประถมโนรา) ศีรษะตรง มือทั้งสองจีบจากอกแล้ววาดเป็นวงทั้งสองข้าง ปลายนิ้วชี้เข้าหากันระดับวงกลาง นั่งคุกเขาบนส้น กันเข่าออกเป็นเหลี่ยมพระ

นักแสดงคนที่ 8 กับ 4 ทำท่ากระบี่ตีท่า (บทประถมโนรา) ทำท่าเหมือนกันแต่ตรงกันข้าม ศีรษะตรง โดยนำขาที่อยู่ด้านในตั้งขาในลักษณะมุมป้าน

นักแสดงคนที่ 3 กับ 5 ทำท่ายกครู (มวยไทยไชยาครูแปรง) ทำท่าเหมือนกันแต่ตรงกันข้าม ศีรษะตรง ยกขาซ้าย ตั้งฉากด้านหน้า ย่อขาขวา

นักแสดงคนที่ 2 กับ 7 ทำท่าจูบศอก (มวยไทยไชยาครูแปรง) ทำท่าเหมือนกันแต่ตรงกันข้าม ศีรษะตรงเท้าพลิกเหลี่ยมขวา

นักแสดงคนที่ 6 จันทร์ทรงกลด (บทประถมโนรา) ศีรษะตรง มือทั้งสองตั้งวงเขาควาย ลงเหลี่ยมตั้งฉาก

การแสดงชุดโนราไชยรัตน์ เป็นการผสมผสานระหว่าง ท่ารำโนราบทประถม จำนวน 20 ท่า สายขุนอุปถัมภ์นรากร จากทั้งหมด 38 ท่า ซึ่งมีท่วงท่าลีลาอ่อนช้อยสวยงามอันเป็นเอกลักษณ์ของโนราสายขุนอุปถัมภ์นรากร และ ท่าแม่ไม้มวยไทยไชยา จำนวน 13 ท่า ที่มีท่วงท่าลีลาที่เข้มแข็งตามแบบแผนของศิลปะการต่อสู้มวยไทยไชยา ประพันธ์เพลงใหม่จากทำนองเพลงตีกลองโยน เพลงเชิดฤษี เพลงเจ้าเซ็น (เพลงแขกแดงเถา) เพลงตลุง เพลงเสมอเครื่อง และเพลงหน้าทับสอดสร้อย โดยตั้งชื่อว่า เพลงโนราไชยรัตน์ เครื่องแต่งกาย ใช้ผ้าไหมสองเส้นสีน้ำเงิน และสีขาวงาช้าง ห้อยหน้าและรัดสะเอวร้อยด้วยลูกปัด เครื่องประดับ เกี้ยวติดมวยผม มงคล ตุ้มหู สร้อยคอ รัดต้นแขน กำไลข้อมือเข็มขัด กำไลข้อเท้า ซึ่งลวดลายทั้งหมดได้มาจากลายเชือกพันมือ, มงคลนักมวย, หน้าบันเจดีย์พระบรมธาตุไชยา และรูปปั้นพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร

การแสดงชุดนี้เป็นความภาคภูมิใจที่สามารถนำท่ารำต้นแบบโนราบทประถม และท่าแม่ไม้มวยไทยไชยา มาเรียบเรียงได้อย่างงดงาม โดยที่ยังคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาด้านนาฏศิลป์และศิลปป้องกันตัวของภาคใต้ อันสมควรที่จะอนุรักษ์เพื่อสืบสานและค้นคว้าต่อไป

ภาพที่ 7 อาจารย์ ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ จากมหาวิทยาลัยทักษิณ ให้คำปรึกษาและให้ความรู้เรื่องท่ารำโนราสายขุนอุปถัมภ์นรากร

ภาพที่ 8 อาจารย์ สุพัฒน์ นาคเสน ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ จากวิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช

ภาพที่ 9 อาจารย์ณปภพ ประมวญ (ครูแปรง) ทำพิธีรับเป็นศิษย์มวยไทยไชยา จากมูลนิธิมวยไทยไชยา ศูนย์ฝึกสยามยุทธ์

ภาพที่ 10 อาจารย์รัตนชัย เตียวิเศษ และอาจารย์ธนาธิป สิทธิชัย ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ จากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร ขณะบันทึกเพลง “โนราไชยรัตน์”

3. การแสดงชุด “มัทนานครเรณู”

อาจารย์ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์ ผู้ถ่ายทอดและฝึกซ้อมท่ารำฟ้อนภูไทเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ภาพที่ 11 การแสดงชุด “มัทนานครเรณู”

นักแสดงลำดับที่ 4, 5, 7, 1, 2 ทำท่า ลมพัดพร้าวผู้ชาย (1 ครั้ง)

ศีรษะเอียงซ้าย

มือขวา วาดวงไปทางซ้าย
มือซ้าย จีบส่งหลังแขนตึง
เท้าขวา ก้าวหน้า
เท้าซ้าย วางหลังเปิดส้นเท้า
นักแสดงลำดับที่ 6, 8, 10, 9, 3 ยืนเข่าซ้ายทำท่ารำเพลิน (1 ครั้ง)
ศีรษะ เอียงซ้าย
มือขวา จีบตรลบข้าง
มือซ้าย ตั้งวงแขนตึงข้างลำตัว

การแสดงชุดมัทนานครเรณู เป็นท่ารำต้นแบบ การฟ้อนภูไทเรณูนคร จังหวัดนครพนม ได้รับการถ่ายทอดท่ารำจาก อาจารย์ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์ ศิลปินพื้นบ้าน โดยมีท่าดั้งเดิม 20 ท่า นำมาเรียบเรียงจำนวน 11 ท่า ท่ารำต้นแบบได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประเพณีต่าง ๆ ของชาวภูไท เรณูนคร จังหวัดนครพนม มีการประพันธ์ทำนองเพลงขึ้นใหม่ โดยใช้ดนตรีพื้นบ้านชาวเรณูนครผสมผสานกับดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง ทำให้มีจังหวะและท่วงทำนอง ที่มีความไพเราะและสนุกสนานมากยิ่งขึ้น โดยตั้งชื่อเพลงนี้ว่า “มัทนานครเรณู” การแต่งกาย ใช้ผ้าไหมสองเส้นสีน้ำเงินเป็นเสื้อเกาะอกแถบสีแดง ผ้านุ่งสีน้ำเงิน มีเชิงและแถบสีแดง เครื่องประดับ เป็นเครื่องเงิน ประกอบด้วย สร้อยคาดผม สร้อยคอ รัดต้นแขน กำไลข้อมือ เข็มขัด ตุ้มหู ดอกกุหลาบสีแดงติดเสื้อเกาะอก ช่อกุหลาบสีขาวติดผมด้านซ้าย

การแสดงชุดนี้เป็นความภาคภูมิใจที่สามารถนำท่ารำต้นแบบ มาเรียบเรียงได้อย่างงดงาม เหมาะสมกับเพลงและองค์ประกอบอื่นๆ โดยยังคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาด้านนาฏศิลป์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อันสมควรที่จะอนุรักษ์เพื่อสืบสานและค้นคว้าต่อไป

ภาพที่ 12 อาจารย์ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดงมะเอก อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ผู้ถ่ายทอดและฝึกซ้อมท่ารำพื้นบ้านฟ้อนภูไทเรณูนคร จังหวัดนครพนม

บทสรุป

บทความวิชาการเรื่องนี้ได้แสดงถึงความตั้งใจในการอนุรักษ์และเผยแพร่ท่ารำต้นแบบ ผ่านการแสดงนาฏศิลป์ที่เรียบเรียงเป็นชุดการแสดงที่วิจิตรงดงาม จากวิถีของคนในชุมชนที่มีความหลากหลายตามภูมิภาคต่าง ๆ ด้วยการค้นคว้า คลุกคลี ตั้งใจฝึกซ้อมด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง อดทน เพื่อนำศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านมาเรียบเรียงเป็นการแสดงที่ยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของบรรพบุรุษ ที่สืบต่อกันมาอย่างยาวนาน อีกทั้งยังคิดค้นเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ ทรงผม และประพันธ์บทเพลงขึ้นใหม่ ด้วยเครื่องดนตรีที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ความเป็นภาคนั้น ๆ

การแสดงชุดฟ้อนจันทรเทวีศรีมุงเมือง เป็นการแสดงนาฏศิลป์ภาคเหนือ การแสดงชุดโนราไชยรัตน์ เป็นการแสดงนาฏศิลป์ภาคใต้ และการแสดงชุดมัทนานครเรณู เป็นการแสดงนาฏศิลป์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขอขอบพระคุณศิลปินพื้นบ้านทุกท่านที่สืบทอดท่ารำจากบรรพบุรุษมาอย่างยาวนาน ที่อนุเคราะห์ข้อมูล และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีตลอดการค้นคว้า อีกทั้งให้ความสนใจ และตั้งใจที่จะสนับสนุน ทำให้เกิดการอนุรักษ์ท่ารำต้นแบบของท่านให้คงอยู่สืบไป โดยหวังว่าบทความวิชาการเรื่องนี้ จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

การแสดงทั้ง 3 ชุด ได้นำออกเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ และสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัดเกินกว่า 40 ครั้ง นักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และศิลปการแสดง ได้นำไปฝึกสอนและจัดแสดงตามโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร นอกจากนั้นยังมีโอกาสได้ไปเผยแพร่ที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ณ เมืองเซี๊ยะเหมิน 2 ครั้ง เมืองเซี่ยงไฮ้ 2 ครั้ง และประเทศสหรัฐอเมริกา ณ มลรัฐเท็กซัส มลรัฐฟลอริด้า ได้รับคำชื่นชมและเป็นที่ประทับใจของผู้ชมทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก

นิยามศัพท์

1. ฟ้อนจันทรเทวีศรีมุงเมือง อ่านว่า ฟ้อน-จัน-ทะ-ระ-เท-วี-สี-มุง-เมือง หมายถึง นางที่งดงามดั่งดวงจันทร์และเป็นหญิงที่เป็นสิริมงคลแก่บ้านเมือง ซึ่งเปรียบประดุจกำแพงอันแข็งแรงที่สามารถปกป้องบ้านเมืองได้

2. โนราไชยรัตน์ อ่านว่า โน-รา-ไช-ยะ-รัด หมายถึง การเรียบเรียงศิลปะการแสดงโนรา ผสมผสานกับศิลปการต่อสู้มวยไทยไชยา

3. มัทนานครเรณู อ่านว่า มัด-ทะ-นา-นะ-คะ-ระ-เร-นู หมายถึง หญิงงามดั่งดอกกุหลาบแห่งเมืองเรณู

เอกสารอ้างอิง

คณะนักศึกษา ศศ.บ.25(4)/13. (2550). *กรณีศึกษาท่ารำฟ้อนเชิง ตบบ่าผาบ และฟ้อนเมืองกลายลาย การแสดงชุด "ฟ้อนจันทรเทวีศรีมุงเมือง"*. กรุงเทพฯ: สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

คณะนักศึกษา ศศ.บ.491(4)/16. (2552). *กรณีศึกษาท่ารำโนราบทประถม และแม่ไม้มวยไทยไชยา การแสดงชุด "โนราไชยรัตน์"*. กรุงเทพฯ: สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

คณะนักศึกษา ศศ.บ.530(4)/16. (2556). *กรณีศึกษาท่ารำพื้นบ้านภูไทเรณูนคร จังหวัดนครพนมการแสดงชุด "มัทนานครเรณู"*. กรุงเทพฯ: สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม